

De zaak tegen de van de moord op Pim Fortuyn verdachte V. v.d. G. begint voor een geïnteresseerde leek een openbare snelcursus strafrecht te worden. Elementaire beginselen van recht en rechtspraak worden op de televisie vakkundig uitgelegd en dagelijks komen er nieuwe kwesties bij: wat is de rechtsgrond voor het cameratoezicht in de cel van een verdachte? Mag dwangvoeding? Moet het zwijgrecht voor verdachten worden afgeschaft?

Er is een voorbeeld van een inleiding in het strafrecht aan de hand van een spraakmakende zaak. De Amerikaanse jurist G. Fletcher schreef *A Crime of Self Defense* (1988) naar aanleiding van de beruchte New Yorkse metromoord. Een blanke man schoot op de avond van 22 december 1984 in de metro vier zwarte jongens dood, in de veronderstelling dat ze hem wilden beroven. Het boek beschrijft alle feiten, alle rechtsvragen, alle juridische, filosofische en ethische principes.

Werd de man wel of niet aangevallen? Was het nu wel of geen zelfverdediging? Was die geoorloofd of ging hij te ver? Was de jury fair samengesteld? Een strafzaak die de gemoederen lange tijd bezig hield was voldoende om van A tot Z de emoties en de rationaliteit van een strafproces uit te leggen.

Vergeleken hiermee leek van de zaak V. v.d. G. niet veel meer te leren te zijn dan het ervaringsgegeven dat het bij de meeste strafzaken neerkomt op een zorgvuldige vaststelling van de feiten. Wat er op de avond van 6 mei gebeurd is zal geen groot raadsel blijven en er is vermoedelijk voldoende bewijs voor een veroordeling. Maar het leerzame schuilt in alles wat er om deze zaak gebeurt, inclusief de botsing tussen maatschappelijke emoties en de ratio van het recht. Op alle geschreven of ongeschreven regels lijkt in de zaak Van der G. een uitzondering gemaakt te worden. Nieuw is de aanwezigheid van life-televisie in de rechtszaal. Nieuw is het alom doorbreken van de sub iudice-regel: over zaken die nog door de rechter berecht moeten worden past een grote terughoudendheid bij eenieder. Iedereen rept en roert maar. Nieuw is de kritiek van een lid van het parlement op de samenstelling van de rechtbank in deze specifieke zaak. Nieuw is de snelheid van de ministeriele regeling om dag en nacht infrarood camera's toe te laten in de cel van een verdachte. Nieuw is de rechtsgrond hiervoor. Nieuw is dat deze rechtsregel geschreven lijkt voor dit ene speciale geval. Nieuw is dat het parlement lijkt mee te willen beslissen over komende beslissingen, waartoe slechts een directeur van een penitentiaire inrichting rechtens bevoegd is, onder de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie. Nieuw is dat het zwijgrecht plotseling in het parlement ter discussie wordt gesteld.

Zoveel uitzonderingen op de regels in zo'n korte tijd is een stabiele democratie onwaardig en lijkt teveel op de nadagen van de Weimarrepubliek, waar de uitzondering de regel ging vormen en de politiek van "vriend en vijand" het recht ging bepalen. Onze diepgewortelde gewoonte om op fatsoenlijke wijze met regels en wetten om te gaan, komt in het gedrang.